

Božena Malovcová – Martin Zaťko a kol.

LÁSKOU ZJEDNOTENÍ

História a súčasnosť
evanjelického
cirkevného zboru
vo Švábovciach

Cirkevný zbor Evanjelickej cirkvi a. v. na Slovensku Švábovce ako vydavateľ tejto publikácie srdečne ďakuje za pomoc a spoluprácu autorom, spolupracovníkom a inštitúciám, ktorí prispeli k jej vydaniu:

Márii Adamovej, Viere Bobovskej, Miloslavovi Fedorovi, Jozefe Gergošovej a Obecnému úradu Gánovce, Oľge Kleinovej, Veronike Korenkovej, Martinovi Kováčovi a Ústrednému archívu ECAV na Slovensku, Miroslavovi Kováčovi, PhDr. Eve Kowalskej, DrSc. z Historického ústavu SAV, Jozefovi Kubošimu, manželom Lipovským, Jánovi Mlynárovi (č. d. 100), starostovi Jánovi Mlynárovi a Obecnému úradu Švábovce, Daniele Petríkovej, Pavlovi Petríkovi, Gizele Ondruškovej, Andrei Suchanovskej, manželom Šašurovcov, Pavlovi Tomkovi, Daniele Veselej, Lýdii Veselej, Oľge Žuchovej, Štátnemu archívu v Prešove, pracovisko Archív Poprad a Štátnemu archívu v Prešove, špecializované pracovisko Spišský archív v Levoči.

Vydal:	Cirkevný zbor Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania na Slovensku Švábovce, 2020
© Zostavili:	PhDr. Božena Malovcová, Mgr. Martin Zaťko
© Autorský kolektív:	Mgr. Janette Filičková, Mgr. Daniela Korenková, PhDr. Božena Malovcová, Ing. Martina Šlampová, PhDr. Ladislav Vrtel, Mgr. Martin Zaťko, Mgr. Viera Zaťková Pališinová
© Autori fotografií:	Ing. Michal Bednár, Ing. Miroslav Kollár, Miroslav Kováč, Ivana Mlynárová
Recenzent:	Mgr. Radoslav Hanus, PhD.
Resumé:	Mgr. Jolana Novotná
Jazykové korektúry:	Mgr. Zuzana Kubačková
Dizajn a zalomenie:	Irena Mlynárová
Návrh obálky:	Irena Mlynárová
Tlač:	Popradská tlačiareň, Vydavateľstvo s. r. o.
Náklad:	400 ks
ISBN:	978-80-570-2277-0

Projekt je podporený z rozpočtu
Prešovského samosprávneho kraja

OBSAH

Slovo na úvod / Martin Zaťko	4
História evanjelického cirkevného zboru vo Švábovciach do roku 1990 / Božena Malovcová	7
• Evanjelická cirkev na Spiši	7
• Švábovce	20
• Hozelec	64
• Gánovce	70
• Hranovnica	94
Zo života cirkevného zboru v období rokov 1991 - 2019 / Martin Zaťko, Viera Zaťková Pališinová	109
História evanjelického školstva / Martina Šlampová	215
• Švábovce	224
• Gánovce	248
• Hranovnica	260
Evanjelická materská škola vo Švábovciach / Janette Filičková, Daniela Korenková	277
Erb cirkevného zboru Švábovce / Ladislav Vrtel	292
Resumé	294
Literatúra a pramene	296

Martin Zaťko

SLOVO NA ÚVOD

„Lebo ako telo je jedno a má mnoho údov, ale všetky údy tvoria jedno telo, aj keď ich je mnoho: tak aj Kristus. Veď aj my všetci v jednom Duchu sme boli pokrstení v jedno telo... a všetci sme boli napojení jedným Duchom. A veď ani telo nie je jeden úd, ale mnoho [údv]... Takto však Boh rozložil údy v tele, jeden každý z nich, ako On chcel. Keby však všetky [údy] boli jedným údom, kdeže by bolo telo? Takto je síce mnoho údov, ale jedno telo... Tak zostavil Boh telo, že zaostalému dal väčšiu česť, aby nebol v tele rozkol, ale aby údy navzájom rovnako sa starali o seba... Snažte sa však o vyššie dary! A ja vám ukážem ešte lepšiu cestu!“

[1K 12,12nn]

Milé sestry, milí bratia v Ježišovi Kristovi, drahí čitatelia!

Do rúk sa Vám dostáva publikácia o dejinách a súčasnosti Cirkevného zboru evanjelickej cirkvi augsburského vyznania na Slovensku Švábovce. Vydávame ju s vďačnosťou za Božie požehnanie v celom cirkevnom zbore pri oslavách 50. výročia posvätenia matkocirkevného chrámu Božieho vo Švábovciach a pri 10. výročí vzniku Evanjelickej materskej školy vo Švábovciach.

V tejto publikácii objavujeme hodnotu a prínos vzájomného spolužitia jednotlivých údov cirkvi vo vnútri zboru. Matkocirkev vo Švábovciach a Hozelci, dcérocirkvi Gánovce a Hranovnica, ale aj naše mnohé diaspóry nespájajú len služobníci v zbore. Spoznávame, že máme spoločných veľmi veľa udalostí. Podobáme sa dobrými vzťahmi, ktoré vytvárame vo vnútri zboru i navonok. V súvisi s Božím slovom si uvedomujeme aj to, že sme spojení láskou ako súčasť Kristovho tela.

Každý z nás prijal určité dary Ducha Svätého, ktoré sú dôležité pri budovaní jednoty v Kristovej cirkvi. Ako veriaci ľudia máme živého Ducha Svätého, ktorý nás spája v jeden živý organizmus. Spája nás láska Kristova.

Život v cirkevnom zbore má význam a praktický prínos – pre jednotlivca i spoločnosť. Význam spočíva napr. v spolupatričnosti, pomoci, láske, dobrosrdečnosti a súdržnosti, taktiež v spoločnom poznávaní Božieho slova a raste vo viere.

Moderné firmy a podniky dnes vyvíjajú rôzne aktivity, aby našli a posilnili tzv. tímového ducha. S veľkou námahou hľadajú ducha jednoty. Aj v cirkvi je potreba tímového ducha, teda súdržnosti medzi členmi zboru aktuálna. Cirkev i cirkevný zbor má byť zjednotený, aby si plnil svoje poslanie. Cirkevný zbor má spájať ľudí v ich mnohej rozdielnosti.

Som vďačný za všetkých našich bratov a sestry, ktorí žili v tomto duchu biblického slova. Vážim si neordinovaných členov zboru i jeho dušpastierov, ktorí sa dali do služby tomuto dielu – vybudovať cirkevný zbor ako živý fungujúci organizmus. Mnohé z mien spomíname v tomto diele, no nedajú sa spomenúť všetci. Na nikoho z „tela Kristovho“ z nášho zboru však nechceme zabudnúť.

Chcem popriať aj budúcim generáciám, aby nažívali tak, ako píše apoštol Pavol: *„aby nebol v tele rozkol, ale aby údy navzájom rovnako sa starali o seba... Snažte sa však o vyššie dary!“* V tomto vidím víziu nášho cirkevného zboru pre najbližšie obdobie, aby sme ťahali „za jeden povraz“ – cirkevne i ľudsky.

V jednotlivých kapitolách tejto publikácie je veľa udalostí, kde môžeme pocítiť Božie konanie s našimi životmi a vyznať: „Sme v rukách Trojjediného Pána Boha. Nežijeme sami zo seba, z vlastnej sily. Jedine z Jeho moci sme a prinášame dobré ovocie života. Z Jeho moci sme súčasťou cirkvi a zboru, Jeho láskou sme zjednotení, a tak ako telo Kristovo, vytvárame jednotu.“

Milí bratia a sestry, využívajme každodenné možnosti duchovného rastu a situácie, ktoré nám Pán Boh ponúka k prejavu jednoty. Nech v nás Duch Svätý roznecuje plameň, ktorý nás môže naďalej pretvárať a posilňovať každého jednotlivo, i tento svet. Kiežby Pán Boh požehnával cirkevný zbor i evanjelickú materskú školu aj v ďalších rokoch a priznával sa k spoločnému i osobnému životu každého jedného z nás. Nech je oslávené jedine Božie meno. Jemu patrí naša vďaka, i česť a sláva na veky vekov.

Martin Zaťko
evanjelický a. v. farár
vo Švábovciach

Božena Malovcová

HISTÓRIA EVANJELICKÉHO CIRKEVNÉHO ZBORU VO ŠVÁBOVCIACH DO ROKU 1990

EVANJELICKÁ CIRKEV NA SPIŠI

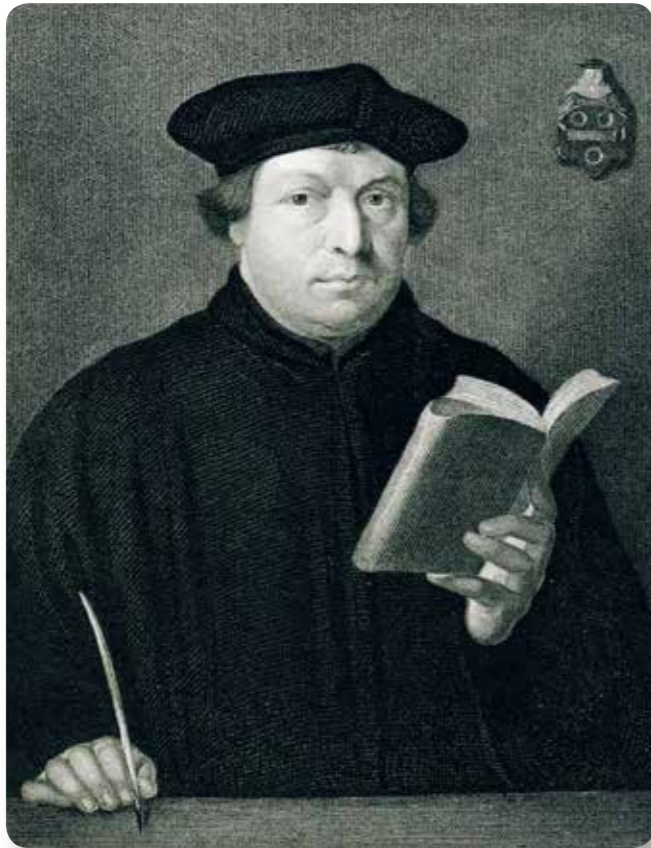
Už pred reformáciou nachádzame na Spiši usporiadaný cirkevný život. Spiš bol v stredoveku začlenený do ostrihomskej arcidiecézy. Netvoril však archidiakonát ako ostatné stolice, ale podobne ako Bratislava prepošstvo, ktorého právomoc sa skoro rovnala právomoci biskupstva. Spišského prepošta volila kapitula a voľbu potvrdzoval ostrihomský arcibiskup. Ďalšou zvláštnosťou bolo, že fary spišského biskupstva sa združili do ôsmich fraternít (bratstiev), z ktorých Bratstvo 24 kráľovských farárov malo isté výsadné postavenie.¹

Bratstvo bolo založené v 13. storočí a združovalo farárov bývalej Provincie 24 spišských miest. Títo sa každoročne schádzali, radili sa vo veciach hmotných aj duchovných, mali svoju knižnicu a snažili sa navonok vystupovať spoločne. Na svoje čelo si volili seniora. Bratstvo slúžilo aj ako záruka poctivého a zbožného života jeho členov. K 24 mestám sa postupne pridružili aj iné, ich počet bol však nestály. Brückner na základe Matriculy Molleriany uviedol nasledovné obce: Spišské Podhradie, Spišské Vlchy, Spišská Nová Ves, Levoča, Harichovce, Iľiašovce, Spišský Štvrtok, Hrabušice, **Švábovce**, Poprad, Veľká, Spišská Sobota, Mlynica, Veľká Lomnica, Huncovce, Žákovce, Vrbov, Tvarožná, Ruskinovce, Ľubica, Spišská Belá, Odorín, Bystřany a Kurimany.²

¹ CHALUPECKÝ, Ivan. *Prehľad vývoja verejnej správy na Spiši*. In *Sborník archívnych prací*, roč. XIII, č. 1, s. 123. Pozri aj BODNÁROVÁ, Miloslava. *Vývoj územnej organizácie evanjelickej cirkvi a. v. na Slovensku*. In *Slovenská archivistika*, roč. XXXI., č. 1, 1996, s. 26.

² BRÜCKNER, Győző. *Reformáció és ellenreformáció története a Szepességben [1520 – 1745]*. Budapešť 1922, s. 6-7.

Martin Luther, nemecký teológ, kazateľ a reformátor

Fraternita síce rozšírila svoj vplyv aj na politické pole, ale vždy si zachovala cirkevný ráz. Keď Žigmund Luxemburský záložoval 13 spišských miest v roku 1412 Poľsku, ich cirkevné spojenie pretrvalo aj naďalej a slúžilo za vzor farárom v Šariši aj na Liptove.³ V roku 1549 bol seniorom uvedeného Bratstva Vavrinec Buchwald, pochádzajúci z Nisy v Sliezsku, o ktorom sa predpokladá, že asi v roku 1545 zaviedol reformáciu do Vrbova.⁴ Dňa 13. marca 1556 vypukol vo Vrbove veľký požiar, v dôsledku ktorého zhorelo nielen celé mesto, kostol a fara, ale aj listiny a dokumenty Bratstva 24 kráľovských farárov. Pri požari zahynulo aj 14 ľudí.⁵

Do roku 1610 bola cirkev organizovaná na nižšom stupni správy. Najprv to bola správa cirkevno-zborová (parochia). Medzi prvé cirkevné zbory, zriadené pred rokom 1530, patrili mestské zbory v Šariši (Prešov, Bardejov), na Spiši (Levoča, Lubica), v banskom okolí (Štiavnica, Kremnica, Bystrica) a na západnom Slovensku len Bánovce. Po roku 1530, keď bolo cisárovi Karolovi V. na ríšskom sneme predložené Augsburské vyznanie viery, začali sa organizovať aj ďalšie zbory, kde sa medzitým dostalo reformačné učenie.⁶

Reformácia na Spiši

V prvej polovici 16. storočia sa najmä na východnom Slovensku a v stredoslovenských banských mestách, kde žilo najviac nemeckého obyvateľstva, začala šíriť z Nemecka Lutherova reformácia. Spišskí Nemci vedeli o reformácii takmer od jej počiatkov. Informácie sem prichádzali od študentov, kupcov a remeselníkov. Už v roku 1522 študovali vo Wittenbergu Baumheckel z Banskej Bystrice a Cyriak z Levoče, ktorí prinášali domov nové evanjelium.⁷ Mnohí obyvatelia na Spiši sa už od polovice 16. storočia hlásili k evanjelickému vierovyznaniu.⁸ Podľa Jána Vencka bol už v roku 1587 Hornopopradský seniorát vyhlásený za luteránsky.⁹

3 KVAČALA, Ján. Dejiny reformácie na Slovensku. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1935, s. 62-63.
4 BRÜCKNER, Győző. Reformáció és ellenreformáció, s. 45.
5 HRADSKÝ, Jozef. A XXIV kir. Plébános testvérülete és a reformáció a Szepeségen. Miskolc 1895, s. 92.
6 PETRÍK, Ján. Kapitoly z domácich cirkevných dejín. Bratislava: Slovenská evanjelická bohoslovecká fakulta, 1969, s. 69.
7 KVAČALA, Ján. Dejiny reformácie na Slovensku, s. 45.
8 VESELÝ, Daniel. Dejiny kresťanstva a reformácie na Slovensku. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 2004, s. 87.
9 VENCKO, Ján. Dejiny štiavnického opátstva na Spiši. Ružomberok: Lev, 1927, s. 63.

95 téz Martina Luthera, Štátna knižnica Berlín